

רעיונות מקוריים לדרשות שבועיות לשלוחים

יצא לאור בתאריך:
ב' תמוז תשע"א

פרשה:
פרשת בלק

כותרת:
מילה טובה' על יהודי כהכנה לתפיל'

פרשת בלק

'מילה טובה' על יהודי כהכנה לתפילה ...

כולנו מרותקים לאירועים ולחדשות שמתעדכנות מדי יום ביומו. אבל האם מישהו מאיתנו חשב אי פעם כיצד החרדים בישראל מתעדכנים בחדשות מדי יום? הרי הם לא צופים בטלוויזיה ורבים מהם נמנעים מלגלוש באינטרנט, וישנם כאלו שאפילו לא מאזינים לרדיו, ובכל זאת הם מעודכנים היטב בכל החדשות האחרונות, לפעמים אף יותר מאנשים רגילים המרותקים לכל אמצעי התקשורת.

איך קורה הנס הזה? איפה הם מתעדכנים בחדשות?

התשובה היא פשוטה: "מקווה נייעס". חסידים נוהגים לטבול במקווה בכל בוקר לפני התפילה. המנהג הזה חביב וחשוב בעיני יהודים רבים; המקווה הוא למעשה כמו 'סאונה', המים חמים וטובים, וכשאתה נכנס לתוך המים, ובפרט בימות החורף, אתה לא ממהר לצאת משם...

לפני הטבילה ולאחריה מתעדכנים בכל החדשות. במקווה שומעים על דברים שכבר התרחשו, ואפילו על דברים שעתידיים להתרחש. וכמובן לא נפקד מקומם של הפרשנים שמבארים ומסבירים את החדשות באר היטב ויורדים לעומקם כיד ה' הטובה עליהם...

מנהג הטבילה במקווה בבוקר החל כתקנה של עזרא הסופר לפני אלפיים וחמש-מאות שנה. הוא תיקן שגברים לפני התפילה יטבלו במקווה לתוספת טהרה, אבל לפועל "לא פשטה תקנה זו ברוב ישראל" (שוע"ר הל' קרי"ש סי' פח, א). בתקופת עזרא עדיין לא היו מקוואות חמות כמו בימינו, אלא היו צריכים לטבול בנהרות, ובפרט בימות החורף היו צריכים לשבור את הקרח בנהר שקפא... הגברים התעצלו אפוא לטבול וכתוצאה מכך הפסיקו לבוא לבית המדרש

ללמוד תורה. כשחכמים הבחינו שהתקנה הזאת גורמת לביטול תורה - הפכה התקנה הזאת להמלצה בלבד.

החסידיים מתקופת הבעש"ט ואילך אימצו את ההמלצה הזאת והם טובלים מדי בוקר במקווה כהכנה לתפילה, שכן לפני שיהודי בא לעמוד לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה - עליו לטהר את עצמו ככל שיותר.

ההכנה השניה שאנו עושים לפני התפילה היא נתינת צדקה. נוהג זה מבוסס על הפסוק "אני בצדק אחזה פניך" (שוע"ר ה' תפלה צב, י). לפני שיהודי בא ל"אחזה פניך" לראות את פניו של הקב"ה - הוא נותן צדקה.

התפילה היא בקשת צרכיו של האדם, ולפיכך לפני שאתה בא לבקש עבור עצמך - עליך לתת לזולת. הסדר הוא שקודם נותנים ואחר-כך לוקחים. ולכן בכל בית כנסת לפני התפילה (בימות החול) נוהגים לזרוק כמה מטבעות לקופת צדקה. ישנם בתי כנסת רבים שיש בהם עשרות קופות צדקה ויהודים מגיעים לבית הכנסת עם שקית של מטבעות וזורקים מטבע לכל קופה.

מאותה סיבה ניתן למצוא עשרות קבצנים בכותל המערבי, לפני שניגשים להתפלל ליד הכותל ומבקשים מהקב"ה את כל המצטרך - עליך לתת משהו ליהודי אחר. בפעם הבאה כשתבקרו בכותל והקבצנים יטרידו אתכם, במקום להתעצבן ולהתרגז, כדאי לבוא מלכתחילה עם שקית של מטבעות ולהעניק לכל אחד מטבע. או אז נזכה למידה כנגד מידה - כשאתה נותן גם ה' יתן לך.

לאחר כל ההכנות אנחנו מגיעים לתפילה עצמה. הפסוק הראשון שאיתו אנחנו פותחים את התפילה בכל יום אינו אלא פסוק מפרשת השבוע שלנו - פרשת בלק: "מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל" (במדבר כד, ה). מדוע נבחר דווקא הפסוק הזה?! מפרשי התפילה מביאים את הפירוש השני של רש"י שמדבר על בית המקדש: "מה טובו אהל שילה ובית עולמים בישובן שמקריבין בהם קרבנות לכפר עליהם משכנותיך אף כשהן חרבין."

כלומר, כאשר יהודי מגיע לבית הכנסת בבוקר, הוא אומר בראש ובראשונה פסוק בשבח בית הכנסת: כמה טובים הם האוהלים של יעקב (ואכן ישנם סידורים שבהם נכתב לפני "מה טובו" ש"כשבא לבית הכנסת יאמר.")

אבל מה עם אותו יהודי שמתפלל בביתו הפרטי? הרי גם הוא אומר את הפסוק הזה כחלק בלתי נפרד מנוסח התפילה - מה הוא אמור לכוון בעת אמירת הפסוק הזה?

באחת התוכניות של "תורת חיים" רואים חזן שבא לפני ראש השנה להתברך מפי הרבי. הוא סיפר לרבי שהוא עומד להיות הבעל שחרית בראש השנה. הרבי אמר לו: בודאי ידוע לך שהתפילה פותחת בפסוק 'מה טובו', ואז הרבי הוסיף דבר מופלא: התפילה מתחילה עם לימוד זכות על עם ישראל, שזהו הפירוש הראשון של רש"י: "מה טובו אהליך על שראה פתחיהם שאינם מכוונים זה מול זה". בלעם שיבח את ישראל על כך שפתחי האוהלים שלהם במדבר לא היו אחד מול השני, וכל אחד חי בצניעות עם בני משפחתו.

בלעם בעצם שיבח ואמר שסוד הכוח של עם ישראל הוא התא המשפחתי, הנאמנות והמחויבות של כל זוג אחד לשני. אצל יהודים התא המשפחתי הוא הדבר החשוב ביותר, ועל כך אנחנו שומרים מכל משמר.

מה הרעיון שעומד מאחורי הדברים?

כאשר אדם בא לבקש מחברו טובה כלשהי - מהי הדרך הבטוחה והיעילה ביותר לגרום לו להיענות לבקשה הזאת?

כשאתה מתחיל לדבר איתו, דבר ראשון אתה משמיע מילה טובה על הילד שלו (הו, ראיתי אתמול את הבן שלך, איזה גינטלמן, הוא מתנהג ממש כמו 'מענטש'! או: "שמעתי מהילדים שלי שהבן שלך הוא הילד החרוץ ביותר בכיתה!" וכדו'). מילים כאלו פותחים ומרחיבים את לבו של כל אדם באשר הוא. הנחת רוח הגדולה ביותר של הורה הוא כאשר הוא שומע מחמאה כלשהי על הילד שלו. אחרי שהמסת את ליבו באמצעות המחמאה הזאת - תקבל לבטח כל מה שאתה רוצה ...

כך זה גם אצל הקב"ה. לפני שאנחנו באים לבקש ממנו את הצרכים שלנו, עלינו להקדים ולומר מילה טובה על יהודי אחר, ללמד זכות על זולתנו, ואז מובטח לך שהקב"ה ימלא את בקשתך.

כמו לגבי כל ענין, ישנם כאלו שלא מסכימים ומשמיטים את הפסוק הזה (ראה סדור 'אוצר התפלות' עמ' 100 בשם המהרש"ל). הם נמנעים אפוא מלומר "מה טובו" ופותחים את התפילה בפסוק שלאחר מכן. אמנם זהו פסוק מהתורה - כך הם טוענים - אבל את הפסוק הזה אמר בלעם שהיה רשע ושונא ישראל, ומדוע אפוא לפתוח את היום עם ציטוט מפי גוי מרושע? כלום אי אפשר למצוא איזה שבח על עם ישראל שנאמר על-ידי יהודי?

את התשובה לכך אנחנו מוצאים במדרש, בתחילת חומש דברים, משה רבינו מוכיח את ישראל במילים קשות ומזהיר אותם ללכת בדרכי התורה. אומר המדרש: "ראויות היו התוכחות לומר מפי בלעם והברכות מפי משה, אלא אילו הוכיחם בלעם היו ישראל אומרים שונא מוכיחנו, ואילו ברכם משה היו אומות העולם אומרים אוהבן ברכן, אמר הקב"ה יוכיחם משה שאוהבן, יברכם בלעם ששונאן" (דברים רבה א, ד).

כאשר אחד שלא אוהב אותך מעביר עליך ביקורת - אתה לא מוכן לקבל את דבריו. אתה חושב לעצמך: הרי הוא בוודאי לא יכול לסבול אותי ולכן הוא תמיד מעביר עלי ביקורת. לאידך, אם אחד מאוהבך משמיע עליך דברי שבח - אף אחד לא מאמין לו, כפי שההורים תמיד יאמרו שהילד שלהם הוא הכי מוכשר והכי חכם.

ולכן דווקא משה רבינו שעשה הכל למען עם ישראל, כאשר הוא הוכיח אותם - הם היו מוכנים לקבל את דברי התוכחה שלו, שכן הם ידעו שדבריו נובעים מלב אוהב ודואג. אבל אם משה היה משמיע עליהם שבחים ומחמאות - העולם לא היה מאמין לו בטענה שהוא "משוחד" ו"לא אובייקטיבי", הרי הוא אוהב אותם ולכן הוא משבח אותם. לכן ה' בחר בבלעם, שונא ישראל, שבא לקלל אותם, ודווקא הוא השמיע את הברכות ואת השבחים הנפלאים ביותר על עם ישראל.

בכל בוקר אנחנו פותחים אפוא עם השבח שנאמר על-ידי בלעם. דווקא שבח שיצא מפיו של שונא - יש לו הרבה יותר משמעות מאשר שבח שנאמר על ידי אוהב.

ההוראה עבורנו היא: לפני שאנחנו ניגשים להתפלל ולבקש את צרכינו מאת הקב"ה, עלינו לעשות הכנה כלשהי. אם אנחנו באמת רוצים שהקב"ה יקשיב וימלא את בקשותינו, עלינו לעשות לפחות את אחת משלושת ההכנות הנזכרות: או ללכת למקווה, או לתת צדקה בכל בוקר לפני התפילה. אבל אם אנחנו מתעצלים מללכת למקווה ומתקמצנים לתת צדקה, עלינו לומר לפחות מילה טובה על יהודי אחר בכל בוקר לפני התפילה...

פרוייקט בחסות "משרד השלוחים"

הדברים על אחריות הכותב בלבד